

ДИНИЙ ЭКСТРЕМИЗМ ВА ТЕРРОРИЗМ ТАРАҚҚИЁТ ДУШМАНИ

Омонов Жавохирбек Илхомжон ўгли
Ўзбекистон Республикаси Ички Ишлар Вазирлиги
Академияси курсанти
E-mail: omonovmuxiddin44@gmail.com

АННОТАЦИЯ

Ушбу мақолада демократик ҳуқуқий давлатни барпо этиш ва фуқаролик жамиятини шакллантиришда ва тараққиётга тусқинлик қилувчи диний экстремизм ва терроризм келиб чиқиши, жамиятга етказадиган зарари ва унинг харакатлари натижасида келиб чиқадиган оқибатлари ҳақида мақоламизда тўлиқроқ маълумот берилади.

Калит сўзлар: демократик ҳуқуқий давлат, фуқаролик жамияти, диний экстремизм, терроризм, террор, иммунитет.

РЕЛИГИОЗНЫЙ ЭКСТРЕМИЗМ И ТЕРРОРИЗМ – ВРАГИ РАЗВИТИЯ

АННОТАЦИЯ

В этой статье мы предоставим более подробную информацию о происхождении религиозного экстремизма и терроризма, препятствующих установлению демократического правового государства и формированию гражданского общества, а также о вреде, который они наносят обществу, и последствиях его действий. .

Ключевые слова. демократическое правовое государство, гражданское общество, религиозный экстремизм, терроризм, террор, иммунитет.

Мавзунинг долзарблиги. Ўзбекистон Президенти Шовкат Мирзиёевнинг Олий Мажлисга Мурожаатномасида ҳам алоҳида таъкидлаб ўтилганидек, “Мамлакатимизнинг конституциявий тузуми, суверенитети, ҳудудий яхлитлигини турли таҳдидлардан ҳимоя қилиш, тинчлик ва барқарорликни янада мустаҳкамлаш барча ютуқларимизнинг бош гаровидир” - деган эди.¹

Янги Ўзбекистон - янги марралар сари дадил қадам ташламоқда. Ўзбекистон Республикаси дастлабки мустақилликка эришган даврлардан бошлаб ўз олдида ўзоқ истикболларга мўлжалланган ривожланиш дастурларини тузиб, унга асосан харакатни ташкил этади. Давлат хокимияти бошида сайлов асосида ташкил этилади. Уни ижро этувчи хокимият ҳам сайлов асосида ташкил этилади. Сайлов ҳам тенг, тўғридан-тўғри ва яширин овоз бериш йули билан

¹ Хўжақулов С.Б. Ҳуқуқбузарликлар умумий профилактикасини такомиллаштириш: Монография / Масъул муҳаррир ю.ф.

ўтказилади. Дастлабки ривожланишнинг “Ўзбек модели”, “Харакатлар стратегияси” ва ҳозирги кундаги амалга оширилаётган “Тараққиёт стратегияси” демократик ҳуқуқий давлатни ва фуқаролик жамиятини қуриш мақсадида амалга оширилмоқда. Аммо шундай кучлар борки тараққиётга қарши, давлатнинг амалга оширилаётган сиёсатида норози қайфиятдаги шахслар ҳам афсуски йук эмас. Улар ўз мақсадларини диний экстремизм ва терроризм орқали амалга оширишга ҳаракат қиладилар. Сабаби ушбу кучлар уларни ўз мақсадларига эришишга ичонтарадилар ҳамда молиявий маблағлар билан таъминлайдилар. Бугун аниқ айтиш мумкинки, агар диний экстремизм ва ақидапарастлик шиорлари халқаро террорнинг ғоявий ниқоби бўлса, нарқобизнес ва нарқотрафик ҳеч шубҳасиз, халқаро террорнинг молиявий таянчидир. Шу билан бирга айрим экстремистик кўринишдаги ташқи кучларнинг таъсири давлатимизнинг тинчлиги ва фуқароларимизнинг хавфсизлигига динни ниқоб қилиб хавф солиш таҳдиди ҳам сезила бошлади. Чунки халқимизнинг динга иштиёқи катта бўлиб натижада ушбу ғаразли кучлар дин орқали ёшларимизнинг онгини бегона мафқуралар билан захарлашга ҳамда давлатимизнинг истиқлоли ва тараққиётига раҳна сола бошладилар. Шунини алоҳида таъкидлаш жоизки, ҳозирги кунда бутун дунё муаммоларига айланган диний экстремизм, жамият хавфсизлигига, барқарорликка, олиб борилаётган ислоҳотларга, фуқаролар ҳаёти соғлиғи ва бошқа конституциявий ҳуқуқ ва эркинликларига ҳеч қачон бугунгидек катта ҳавф туғдирмаган. Жамиятда тинчликка, хавфсизликка, бошқарув тартибига, жамоат ҳавфсизлигига, қарши жиноятларнинг сабаблар мажмуасида диний экстремизм халқалардан бири бўлиб келмоқда.

Тадиқотлар шунини кўрсатадики ҳозирги кунда диний экстремистлар ўз мақсадларига эришиш учун ўта сўл йўлни яъни террорчиликни танлашмоқда. Маълумки террорчилик диний экстремизмга сиёсий мақсадларни амалга ошириш учун ҳокимиятни ўз қўлига олиш учун қўл келади. Шу боис диний экстремистлар жиноятчиликни энг жирканч шаклларида бири терроризмдан, шу жумладан халқаро терроризмдан фойдаланадилар.²

Терроризм ва экстремизм тушунчаларига таъриф берадиган бўлсак, улар қуйидагиша:

терроризм³ – сиёсий, диний, мафқуравий ва бошқа мақсадларга эришиш учун шахснинг ҳаёти, соғлиғига хавф туғдирувчи, мол-мулк ва бошқа моддий объектларнинг йўқ қилиниши (шикастлантирилиши)

² Қодиров А. Диний экстремизм – сиёсий ҳодиса Экстремизм терроризм, гуруҳий ва уюшган жиноятчиликка қарши кураш муаммолари Илмий - амалий анжуман материаллари

³ Ўзбекистон Республикасининг 2000 йил 15 декабрдаги “Терроризмга қарши кураш тўғрисида”ги қонунининг 3-моддаси

хавфини келтириб чиқарувчи ҳамда давлатни, халқаро ташкилотни, жисмоний ёки юридик шахсни бирон-бир ҳаракатлар содир этишга ёки содир этишдан тийилишга мажбур қилишга, халқаро муносабатларни мураккаблаштиришга, давлатнинг суверенитетини, ҳудудий яхлитлигини бузишга, хавфсизлигига путур етказишга, қуролли можаролар чиқаришни кўзлаб ифвогарликлар қилишга, аҳолини кўрқитишга, ижтимоий-сиёсий вазиятни беқарорлаштиришга қаратилган, Ўзбекистон Республикасининг Жиноят кодексига жавобгарлик назарда тутилган зўрлик, зўрлик ишлатиш билан кўрқитиш ёки бошқа жиноий қилмишлар;

Экстремизм⁴ – (лотинча: - ўта, кескин деган маъноларни англатади) – сиясатда ва мафкурада ашаддий, фавқулодда ҳаракат ва қарашларга асосланиб фаолият юритиш. Экстремизмнинг сиёсий ва диний қуринишлари яққол ажралиб туради, зўрлик ёки зўрлиқ ишлатишга дават қилади. Сиёсий экстремизм намоёндалари ўзларининг ғаразли мақсадига эришиш учун куч ишлатиш усулидан фойдаланиб, мавжуд сиёсий тузилмаларнинг барқарор қаолият юритишини бўзиш ва юқотишга ҳаракат қилишади. Бу йулда экстремистлар ва экстремистик ташкилотлар “демократия” ниқоби остида баландпарвоз шиорлар, чақириқлар билан чиқиб, террорчилик ва партизанлик ҳаракатини қўллаб қувватлайдилар, қонунга риоя этмаслик, иш ташлашлар, тартиббузарликлар чиқаришга ўринадилар, террор қилиш усулидан фойдаланадилар.

Ўзбекистон Республикасида ҳам мустақилликка эришган дастлабки кунларда ушбу кушлар ўз таъсир остига олишга ўринишдилар. 1999 йил 16 феврал куни Республикаимизнинг пойтахти Тошкент шаҳрида, 2000 йил Сурхандарё вилоятининг Сарийосиё ва Узун туманларида, Тошкент вилоятининг Бўстонлиқ тумани ҳудудларида, 2004 йил 27-31 март кунлари Тошкент шаҳар, Тошкент ва Бухоро вилоятининг бир неча нуқталарида ҳамда шу йили 30 июль куни Республика Бош прокуратурасида, шунингдек 2005 йил 13 май Андижон шаҳрида содир этилган кўпорувчилик ҳаракатлари бунга яққол мисол бўлади. Марказий Осиё минтақасида ҳозирги кунда фаолияти кузатилаётган диний экстремистик гуруҳлар қаторига «Ўзбекистон/Туркистон ислом ҳаракати» (ЎИХ), «Ислом жиҳоди гуруҳи», «Ҳизбут таҳрир», «Акримийлар», «Нурчилар» ва «Таблиғчилар» киради. Бу ташкилотлар юртимизда кўплаб жиноий ҳаракатларни содир қилишди. Уларнинг фаолияти қонли тўқнашувларга, бегуноҳ фуқароларимизнинг нобуд бўлишига олиб борди. “Акримийлар” ҳаракатининг 2005 йил 12 майда Андижонда содир қилган кўпорувчилик ҳаракатлари бутун республикаимизни ва дунёни ларзага солди. Уларнинг барчаси

⁴ <https://uz.wikipedia.org/wiki/Ekstremizm>

юртимизда конституцион тузумни ағдариб ташлаш мақсадида содир этилган. таъсир ўтказилган ёшлар ва баъзи турк лицей ўқитувчиларининг фаолияти оқибатида юзага келган. Дастлабки жамоалар Термиз ва Денов шаҳарларида бўлган. Ташкилотнинг стратегияси узоқ даврга мўлжалланган бўлиб, аста-секинлик билан ёшларни исломийлаштириш ва пантуркизм ғояларини сингдириш, ўз вакилларини раҳбар лавозимларга ўтказишни таъминлаш орқали «Нурчилар» жамоасига мойил шахсларни ҳокимият тепасига чиқаришга асосланган. Норасмий диний ўқишни ташкил этиш учун хуфий хонадонлар сотиб олинган. 2010-2011 йиллари Самарқанд вилоятида ва Тошкент шаҳрида давлат идораларига суқилиб кирган «Нурчилар» жамоаси аъзолари қўлга олинди.

Илмий кузатишлар ва жиноятчиликка қарши кураш амалиёти шуни кўрсатадики, ҳозирги кунда диний экстремистик ташкилотлар ва оқимлар ўз мақсадларига эришиш учун асосан ҳали онги шаккланиб улгурмаган тарбиясиз ёшларимизни тузоғига илинтиришга, турли йўللار билан уларнинг миясини заҳарлаб ўз халқи, ўз юртига қарши ғанимга айлантиришга жон-жади билан ҳеч қандай маблағларни аямасдан ҳаракат қилмоқдалар. Ушбу ҳаракатлардан кўриниб тўрибдики, давлатимизнинг ривожланишини кўролмаётган кучлар ҳам мавжуд. Ушбу қора кушлар ўз мақсадларига эришиш учун динни ниқоб остига олиб ҳаракат қилишмоқдалар. Мақсадлари мавжуд давлат тузумини ағдарип, давлат ҳокимиятини эгаллаш. Ўзбекистонда яқин ўтмишимизга содир ибўлган диний экстремизм ва терроризм ҳаракатлари натижасида мавжуд давлат тузumi ағдарилмаган бўлса ҳам, лекин давлатнинг бошқарув тизимига анча зарар етказди, бўлиб ўткан ушбу воқеалардан тез чиқиб кетишга эришилди. Давлат тизими ислох қилинди. Бунда биринчи навбатда, мустақиллик эришган даврларда халқимизда ғоявий бўшлиқ содир бўлганди, диний фонд пасайган, таълим тизимида ҳам анча камчиликлар кўзатилган.

Фойдаланган адабиётлар:

1. Хўжақулов С.Б. Ҳуқуқбузарликлар умумий профилактикасини такомиллаштириш: Монография / Масъул муҳаррир ю.ф.
2. Қодиров А. Диний экстремизм – сиёсий ҳодиса Экстремизм терроризм, гуруҳий ва уюшган жиноятчиликка қарши кураш муамолари Илмий - амалий анжуман материаллари
3. Ўзбекистон Республикасининг 2000 йил 15 декабрдаги “Терроризмга қарши кураш тўғрисида”ги қонунининг 3-моддаси
4. <https://arxiv.uz/uz/documents/kurs-ishlari/huquqshunoslik/u-u-iy-davlat-tushunchasi-va-tarifi-1>
5. <https://uz.wikipedia.org/wiki/Ekstremizm>
6. <https://religions.uz/news/detail?id=391>
7. <https://lex.uz/docs/4494709?ONDATE2=21.04.2021&action=compare>

8. « Ўзбекистон Республикаси Конституцияси»
<https://constitution.uz/uz/clause/index>
9. <https://religions.uz/news/detail?id=391>
10. <https://uz.wikipedia.org/wiki/Ekstremizm>
11. ¹ <https://www.gazeta.uz/oz/2021/02/16/16-february-1999/>
12. Ўзбекистон Республикаси Президентининг 2017 йил 7 февралдаги ПФ-4947-сон «Ўзбекистон Республикасини янада ривожлантириш бўйича Ҳаракатлар стратегияси тўғрисида»ги Фармони www.lex.uz.
13. Ўзбекистон Республикаси Президентининг 2017 йил 10 апрелдаги «Ички ишлар органларининг фаолияти самарадорлигини тубдан ошириш, жамоат тартибини, фуқаролар ҳуқуқлари, эркинликлари ва қонуний манфаатларини ишончли ҳимоя қилишни таъминлашда уларнинг масъулиятини кучайтириш чора-тадбирлари тўғрисида»ги ПФ5005-сонли Фармони.
14. Фуқаролик жамияти. https://uz.wikipedia.org/wiki/Fuqarolik_jamiyati